

ПРЕТПЛАТУ ТРЕБА СЛАТИ:
Стеви М. Веселиновићу
 проф. Богословије

НЕПЛАЋЕНА ПИСМА
 НЕ ПРИМАЈУ СЕ

Рукописи не враћају се.

УРЕДНИШТВО СЕ НАЛАЗИ:
 Клежев Споменик бр. 9.

ЗВЕЗДА

ПОРОДИЧНИ ЛИСТ

БРОЈ 10 ПР. ДИИ.

Уредник: *Јанко М. Веселиновић*

БРОЈ 10 ПР. ДИИ.

У СПОМЕНИЦУ ЈЕДНОЈ ГОСПОЋИЦИ*)

Као роса, као цвеће,
 Као светло премалеће,
 Тако исто младост гине,
 Гину дражи и милине;
 И живот се тихо гаси...
 Али младост и кад свене,
 Остају нам успомене,
 И болови и уздаси. —

Садашњост је књига чиста,
 По тој књизи судба пише,
 Слатке жеље, миле наде,
 Док је „једног лепог дана“
 Хладна самрт не украде:
 И ње онда нема више
 Јер сву књигу самрт збрише...

Трудите се, госпођице,
 Да све у њој добро буде:
 Смерна љубав, скромне жеље;
 Те да увек, к'о до јако,
 Читати је може свако,
 На ваш понос и весеље.

26 фебруар 1887 г. Београд.

† Војислав

ШВАБИЦА

ЦРТИЦА

— СВЕТ. ЂОРОВИЋ —

Кућа комшије Мирка, која је била управо до наше куће, а коју је он под кирију издавао, била

*) Као што и наслов казује ову је песму у споменицу једној госпођици написао пок. Војислав Ј. Илић. Једно ради одличне лепоте ове песме, којом се одликује и све остале песме пок. Војислава, а друго и као успомену на Војислава, ми се радујемо што ову песму можемо изнети пред читалачку публику, благодарећи уједно тадашњој госпођици, а садашњој примерној супрузи, што нам је ову своју успомену од неоспорно великога песника ставила на расположење.

је од неког времена затворена. Бивши кирајџија иселио се из ње зато, што се бојао, да једнога јутра не остане сахрањен под њезиним зидинама, пошто је била доста слабо озидана и накривљена цијелом горњом половином напријед, као да се клања пролазницима.

Замислите дакле, како сам се једнога јутра зачудио, кад сам изишао из наших врата и опазио, да су пендере на Мирковој кући отворене; а то је, обично, био знак, да се неко доселио. Ради тога постао сам необично радознао и није чудо, што сам готово пуна два сата непрестано бленуо у пендере и очекивао, хоће ли се помолити ма чија глава отуда. Та није ми било ви пуних шеснаест година, па зар је чудновато, ако сам у својој машти замишљао те нове комшије у толико разних слика. Сад ми се чинило: е ће се помолити глава каквога грбавога старца (не знам зашто, али сам баш мислио, да старац мора бити грбав), или какве пуначке старице, или опет можда какве веселе, гараве ђевојчице... При помисли на ђевојчицу, срце ми закуца мало силније, а нека радост обујми ме свега. Ох, та има ли што љепше, него ли имати у комшилуку какво лијепо ђевојче!...

Једва у неко доба, опазих, како се кроз прозор опружи бијела, обла, пуначка ручица, а одмах затим указа се и глава, дивна глава млађане Швабице чија коса, још не оплетена падаше по голим раменима, јер је била у лакком јутарњем одијелу и хаљина јој бијаше некако и сувише изрезана, све до дојка, те јој се лијепо могла да види горња половина као снијег бијелих груди.

Ја сам и нехотице задрхтао, при погледу на њу, а кроз тијело, осјетих, како ме обузима пријатна нека топлина, која ми крв у образе нагјењује, а срце гони, да живље закуца. Главу нијесам могао да одвратим с те стране ни онда, када је она ишчезла с пендере, него сам једнако бленуо и једнако ми се чинило, као да још гледам ону бјелину...

— Младићу! Зар не мислиш у дућан? — пробуди ме из заноса громки глас мога оца, који ми је стојао за леђима.

Постићен, као ђевојчица кад је ухвати при писању љубавног писма, оборих главу и унидох

у магазу. Нијесам имао толико смјелости да оцу у очи погледам, а камо ли да му одговорим, него сам се шћућурио у једном буцаку и ту једнако мислио о новој комшиници.

— Боже мој, је ли жена или ђевојка?... било је прво питање, што ми се наметнуло у главу. Не знам зашто, али баш бих волио да буде ђевојка. И, при томе, одмах почех у глави сновати разне планове, како би се с њоме познао и спријатељио... О љубави нисам никако ни помишљао, али свакако волио бих да се с њоме спријатељим, па већ на какав било начин... Волио бих да будем близу ње, да је гледам дуже и, — само да је помилујем по оним њезиним лијепим обрашчићима. Осим тога волио бих и глас да јој чујем. Не знам по чему, но свакако сам држао, да јој глас мора бити танак, звонак, чист, као глас онога сантура, што лежи у очевој соби. А зар би и могао у онаке љепотице бити друкчији глас? Кад јој је све уде шено једно према другоме, зар би могла имати таку ману, да јој глас буде промукао или дебео, сличан мушкомоме?

У тим мислима затекло ме и подне. На табији пуче топ, те и отац и старији ми брат Васо оти доше на ручак. Ја сам то једва дочекао. И чим су они замакли у авлијска врата, ја сам поново стао пред магазу, завукао руке у џепове и почео да се шетам. Први поглед пао ми је на њезине пенцере и опет сам је видио, како се, сад љепше обучена, налактила на омањи јастук и некога очекује. Ја, до душе, нијесам хтио одмах да се одам, те да и опет бленем у пенцере, него сам се, као равнодушно, шетао, али сам за то крадом бацао погледе... У себи сам једнако желио, да и она мене погледа, но баш, као успркос, кад год сам уиро поглед у њу, она је гледала низ чаршију. То поче да ме љути. Зар сам ја каква ругоба, па да се баш ни мало не интересује за ме и да ме ни једанпут не погледа... Та колико наших ђевојака рекоше ми да сам као упис, а она тако хладна према мени... Или ме, може бити, држи за дијете, па као мисли: ко би још о дјетету водио рачуна! Та ме помисао још више наљути, јер сам пошто по то хтио, да ме сви држе за момка... И за што да ме неко држи за дијете, кад ће ми се убрзо навршити шеснаест година?!

Та немоћна љутина обузимала ме је све више и више и ништа не бих волио него да ми ко год што ружно рекне, па да се с њим побацим. А баш би се волио побити с киме, па да и она види и да се увјери, да нијесам дијете. Мишице су ми биле доста јаке и ја никако нисам сумњао у своју побједу... Тада ми опет дође жеља, да неко напане не на ме, него на њу, а ја да се ту нађем и да је одбраним... Или да се, случајно, она отисне у воду, а ја да прискочим и да јој спасем живот. То би тек било прекрасно! Замислите само: ухватити је око паса и извући из воде; а по томе јој раскопчати хаљину на прсима и трљати је по оној бјелини, да себи дође... (Ја сам већ читао о оваким случајевима, па што да се не би могло и с њоме десити)!

Не знам управо колико сам туда шетао, тек уједанпут опазим, како се приближаваше један омален мршав човјечуљак, који је из далека поздрављао шеширом, а на кога се и она осмијеваше.

— Ко је ово? — помислих у себи; но одмах ми свану пред очима, чим он улезе у кућу, а она оде са пенцере: да ће то бити или брат, или муж.

— Ако је брат, онда и тако и тако, али ако је муж, онда она мора да је врло несрећна с њиме, — помислим у себи. А како би ли могла бити срећна, кад је он тако гадан и одвратан, недостојан да је и у руку пољуби...

Но заман сам више погледао и очекивао је, — она се више није појавила на пенцери...

II.

У вече смо сјели за вечеру отац, Васо, ја и Васина жена, Љубица. Била је то жена не баш особите љепоте, али врло пријатна, мила и као аићео добра. На њезиноме лицу увијек је треперио благ осмијех, пун среће и блаженства. Она је волила Васу из свега срца (а морам рећи, да је Васо био особито лијеп) и предала му се свом душом; а, колико се могло виђети, и он је према њој био нежан, — и тако су живили као голубови.

Дакле сјели ми за вечеру, кад отац, онако преко залогаја, припита:

— Неко нам је дош'о у комшилук?

— Јес, — одговори Љубица.

— Биће какав Швабо, а?

— Швабо је...

— А има неко с њиме, а?

— Има жена...

— Жена? ... Зар жена? ... — помислих ја у себи и чисто се сневеселих. — Дакле баш је жена онога наказа људског, а не човјека... И она пошла за њ...

— Момче, момче, ти си се замислио, па ћеш превалити то вино, опомену ме отац и ја се брже боље исправих и уозбиљих, као да није ништа ни било.

— Богме ће Мирко гулити лијепу кирију на ону хрбину, — рече отац опет.

Васо га погледа и љутито одмахну главом.

— Будала! ... А ја Шваби нипошто неби дао своје куће...

— А што?

— Па што су сви погани. Све, што је зло и наопако, то је од Шваба... Ја неби с њима ни „добро јутро“ а не што друго...

— Хе, хе, ћиџи су ћиџи, — одговори отац.

— Теби се свиђа ово, а ономе оно. Колико људи, толико и ћуди.

Васо умукну, а умукну и отац. Шутили смо сва тројица. А то ми постаде тако досадно, да нијесам више могао да останем у соби, него се полачко извукох и изиђох у башчу, на чист ваздух.

УНИВЕРЗИТЕТ СКАБИЛОТ ЕКА

се диже и спушта на конопцима, отворен вагончић е десетак-два нааест места. Нсга крече пара.

Путници одах етадне разгледајти пут. У то време, вагон се спуштао низ литицу. Кондуктер труби у гор. Путници гледе на бинокле. Клафира стага забавиши горе главу и невожно задрхта.

— Фу! како је страшно! преговори она. — Дскање ти застаје, а још и не идеш.

— Нешти ићи? запита он

— Како да не идем? Било би ерамота. Ко- лико само идемо на кољима, и бигете смо узети, и већ смо на етапници, а да не идемо! Иде и други свет. Гле, спуштају се!

— А шта ћемо ако се конопца прекине, па елетни доле? Кости ти се не би нашле, рече Ко- њурин.

— Ја мислим да тим путем може ићи само пијан човек. Пијану је море до кољена, примети Трабљин.

— Припази се ботме, Тригерије Аверјанићу, и не пиј много. Пијан можеш лакше из вагона испасти, рече Перехватор.

— А ти ме држи, да не испаднем. Зато сам те сабом и повео.

— Не нел... Сачувај Боже. Ако ви будете пијани, ја не идем с вама, рече Клафира Семјо- новна.

— Молим вас... ради храбрости то мора бити... тим пре, што је ово пут као на рођију.

У то време вагон се спуштао са селморницом путника. Међу њима се угледа једна дама — Не- мца. Она беше гледа као нлатно а седела је с поузавореним очима. Крај ње седи дебео Неман е кулаваим брцима и даваше јој да мирине шни- ритус из флашице. Из вагона је изведоше под руку.

— Ово је задовољство горе од невоље! рече Николај Ивановић и оумахну главом. — Врећи ли то ићи? запита он жену. — Видиш ову госпођу... она је онесвеса.

— Разуме се, да не врећи ићи, рече Ко- њурин. — К врагу тај пут!

— Не, не, ја идем! Зажмурићу док идемо, али се мора ићи, осече Клафира. На што би то било налик: да не идемо а по целом Петроградау смо растурићии, како ћемо бити на Безугу.

— Ех, у Петрограду ћемо како привати да смо бити на самом врху Безуга, и да сам ја е крапера пицару западио. Ти мислиш да ће нас ови издати? (и ту махну главом на другове)

Не, никад! Јер ни они се неће пети, ако ми не хтеднемо.

— Ја се нећем! рече Перехватор.

— И ја с вама, а ви госпођо како хоћете рече Клафира етадно.

Разгледавши пут, сви се крену у Петоград. Свакоме је било некако мучно, али — сваки се

Ваша нам је била омагена, но врло лијепа. Не- колнике воћке на широко разастрле грање, па на- правиле као неко куче, кроз које сам једва могао да саргледам нево и неколике звјездице, што треп- таху на њему. Око мене је мирисага трава и прјевади сакривени цвртци, а на другој страни, преко омагене авије, из једне собе чо се живи разговор и некакав кикот. Ја погледах тамо. Крај једнога пенџера, што је гледао у авију еједио је мој нови компија и држао некакаву књигу на рукама. А поред њега еједила је лијепа мучжена и наслоновиши се руком на његово раме, заври- вага у књигу и при томе се гласно кикотала.

Ох, како ли сам у тај мах завидно ерџономе мужу! Чини ми се, да би све прелорио, кад бих био на његову мјесту и кад би се она на мене на- слонила и са мном читала. И ја сам, у својој машти, за час створио ту слику и то тако живо, да ми се учинило, као да осјећам њезин ласкат на моме рамену, а њезин врели дах на својим обра- зима. А тада ме и опет обузе она јутрошња то- плина и ја поново задрхтах.

Затим сам још дуго и дуго гледао тамо...

(НАСТАВИЋЕ СЕ)

С М Р Т

Гледајући гуише ејајно, Како му је врло зрак, Јака еветлост вид помути. На зеницу најне мрак.

Гледајући у еарт црну, Упомене тај нартну, На минути, еатки ејај: — А прелашен дух полете, Шта му носи еарт бете — Мир, какво или пај!

Сокољанин.

ГЛАВЕ ПОМОРАНИЋЕ ЗРЛУ

од Н. А. Шејкина

LVIII (НАСТАВАК)

Железничка је етапница прибијена уз литицу, покривену евојем окамењене лаве, што се мести мично почета кружниш. Готово дупке уз ту литицу урезане су шине, на простору 3—4 м. По њима

у магазу. Нијесам имао толико смјелости да оцу у очи погледам, а камо ли да му одговорим, него сам се шћућурио у једном буцаку и ту једнако мислио о новој комшиници.

— Боже мој, је ли жена или ђевојка?... било је прво питање, што ми се наметнуло у главу. Не знам зашто, али баш бих волио да буде ђевојка. И, при томе, одмах почех у глави сновати разне планове, како би се с њоме познао и спријатељио... О љубави нисам никако ни помишљао, али свакако волио бих да се с њоме спријатељим, па већ на какав било начин. Волио бих да будем близу ње, да је гледам дуже и, — само да је помилујем по оним њезиним лијепим обрашчићима. Осим тога волио бих и глас да јој чујем. Не знам по чему, но свакако сам држао, да јој глас мора бити танак, звонак, чист, као глас онога сантура, што лежи у очевој соби. А зар би и могао у онаке љепојке бити друкчији глас? Кад јој је све удешено једно према другоме, зар би могла имати таку ману, да јој глас буде промукао или дебео, сличан мушкомоме?

У тим мислима затекло ме и подне. На табији пуче топ, те и отац и старији ми брат Васо оти доше на ручак. Ја сам то једва дочекао. И чим су они замакли у авлијска врата, ја сам поново стао пред магазу, завукао руке у џепове и почео да се шетам. Први поглед пао ми је на њезине пенџере и опет сам је видио, како се, сад љепше обучена, налактила на омањи јастук и некога очекује. Ја, до душе, нијесам хтио одмах да се одам, те да и опет бленем у пенџере, него сам се, као равнодушно, шетао, али сам за то крадом бацао погледе... У себи сам једнако желио, да и она мене погледа, но баш, као успркос, кад год сам уиро поглед у њу, она је гледала низ чаршију. То поче да ме љути. Зар сам ја каква ругоба, па да се баш ни мало не интересује за ме и да ме ни једанпут не погледа... Та колико наших ђевојака рекоше ми да сам као упис, а она тако хладна према мени... Или ме, може бити, држи за дијете, па као мисли: ко би још о дјетету водио рачуна! Та ме помисао још више на љути, јер сам пошто по то хтио, да ме сви држе за момка... И за што да ме неко држи за дијете, кад ће ми се убрзо навршити шеснаест година?!

Та немоћна љутина обузимала ме је све више и више и ништа не бих волио него да ми ко год што ружно рекне, па да се с њим побацим. А баш би се волио побити с киме, па да и она види и да се увјери, да нијесам дијете. Мишице су ми биле доста јаке и ја никако нисам сумњао у своју побједу... Тада ми опет дође жеља, да неко напане не на ме, него на њу, а ја да се ту нађем и да је одбраним. Или да се, случајно, она отисне у воду, а ја да прискочим и да јој спасем живот. То би тек било прекрасно! Замислите само: ухватити је око паса и извући из воде; а по томе јој раскопчати хаљину на прима и трљати је по оној бјелини, да себи дође... (Ја сам већ читао о оваким случајевима, па што да се не би могло и с њоме десити)!

Не знам управо колико сам туда шетао, тек уједанпут опазим, како се приближаваше један омален мршав човјечуљак, који је из далека поздрављао шеширом, а на кога се и она осмијевиваше.

— Ко је ово? — помислих у себи; но одмах ми свану пред очима, чим он уљезе у кућу, а она оде са пенџере: да ће то бити или брат, или муж.

— Ако је брат, онда и тако и тако, али ако је муж, онда она мора да је врло несрећна с њиме, — помислим у себи. А како би ли могла бити срећна, кад је он тако гадан и одвратан, недостојан да је и у руку пољуби...

Но заман сам више погледао и очекивао је, — она се више није појавила на пенџеру...

II.

У вече смо сјели за вечеру отац, Васо, ја и Васина жена, Љубица. Била је то жена не баш особите љепоте, али врло пријатна, мила и као анђео добра. На њезиноме лицу увијек је треперио благ осмијех, пун среће и блаженства. Она је волила Васу из свега срца (а морам рећи, да је Васо био особито лијеп) и предала му се свом душом; а, колико се могло виђети, и он је према њој био нежан, — и тако су живили као голубови.

Дакле сјели ми за вечеру, кад отац, онако преко залагаја, припита:

— Неко нам је дош'о у комшилук?

— Јес, — одговори Љубица.

— Биће какав Швабо, а?

— Швабо је...

— А има неко с њиме, а?

— Има жена...

— Жена?... Зар жена?... — помислих ја у себи и чисто се сневеселих. — Дакле баш је жена онога наказа људског, а не човјека... И она пошла за њ...

— Момче, момче, ти си се замислио, па ћеш превалити то вино, опомену ме отац и ја се брже боље исправих и уозбиљих, као да није ништа ни било.

— Богме ће Мирко гулити лијепу кирију на ону хрбину, — рече отац опет.

Васо га погледа и љутито одмахну главом.

— Будала!... А ја Шваби нипошто неби дао своје куће...

— А што?

— Па што су сви погани. Све, што је зло и наопако, то је од Шваба... Ја неби с њима ни „добро јутро“ а не што друго...

— Хе, хе, ћиџи су ћиџи, — одговори отац.

— Теби се свиђа ово, а ономе оно. Колико људи, толико и ћуди.

Васо умукну, а умукну и отац. Шутили смо сва тројица. А то ми постаде тако досадно, да нијесам више могао да останем у соби, него се полачко извукох и изиђох у башчу, на чист ваздух.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

WWW.UNIBS.BS

Банца нам је била омалена, но врло лијепа. Неколике воћке на широко разастрле грање, на правиле као неко кубе, кроз које сам једва могао да сагледам небо и неколике звјездице, што трептају на њему. Око мене је мирисала трава и пјевали сакривени цврци, а на другој страни, преко омалене авлије, из једне собе чуо се жив разговор и некакав кикот. Ја погледах тамо. Крај једнога пенџера, што је гледао у авлију сједио је мој нови комшија и држао некакву књигу на рукама. А поред њега сједила је лијепа му жена и наслонивши се руком на његово раме, завиривала у књигу и при томе се гласно кикотала.

Ох, како ли сам у тај мах завидио срећном мужу! Чини ми се, да би све прегорио, кад бих био на његову мјесту и кад би се она на ме наслонила и са мном читала. И ја сам, у својој машти, за час створио ту слику и то тако живо, да ми се учинило, као да осјећам њезин лакат на моме рамену, а њезин врели дах на својим образима. А тада ме и опет обузе она јутрошња топлина и ја поново задрхтах.

Затим сам још дуго и дуго гледао тамо...

(НАСТАВИТЕ СЕ)

С М Р Т

Гледајући сунце сјајно,
Како му је врео зрак,
Јака светлост вид помути,
На зеницу падне мрак.

Гледајући у смрт црну,
Успомене тад нагрну,
На минули, слатки сјај; —
А преплашен дух погледа,
Шта му носи самрт бледа —
Мир, пакао или рај!

Сокољанин.

ГДЕ ПОМОРАНЦЕ ЗРУ

од
Н. А. Љејгина

(НАСТАВАК)

LVIII

Железничка је станица прибијена уз литицу, покривену слојем окамењене лаве, што се мести мично почела кружити. Готово дупке уз ту литицу урезане су шине, на простору 3—4 км. По њима

се диже и спушта на конопцима, отворен вагончић с десетак-дванаест места. Њега креће пара.

Путници одмах стадоше разгледати пут. У то време, вагон се спуштао низ литицу. Кондуктер труби у рог. Путници гледе на бинокле. Глафира стала забацивши горе главу и невољно задркта.

— Фу! како је страшно! проговори она. — Дисање ти застаје, а још и не идеш.

Језа прожма и Николаја Ивановића.

— Нећеш ићи? запита он

— Како да не идем? Било би срамота. Колико само идемо на колима, и билете смо узели, и већ смо на станици, а да не идемо! Иде и други свет. Гле, спуштају се!

— А шта ћемо ако се конопац прекине, па слетиш доле? Кости ти се не би нашле, рече Коњурин.

— Ја мислим да тим путем може ићи само пијан човек. Пијану је море до колена, примети Грабљин.

— Припази се богме, Григсрије Аверјанићу, и не пиј много. Пијан можеш лакше из вагона испасти, рече Перехватов.

— А ти ме држи, да не испаднем. Зато сам те собом и повео.

— Не, не!... Сачувај Боже. Ако ви будете пијани, ја не идем с вама, рече Глафира Семјоновна.

— Молим вас... ради храбрости то мора бити... тим пре, што је ово пут као на робију.

У то време вагон се спуштао са седморицом путника. Међу њима се угледа једна дама — Немца. Она беше бледа као платно а седела је с полузатвореним очима. Крај ње седи дебео Немац с кудравим брцима и даваше јој да мирише шпиритус из флашице. Из вагона је изведоше под руку. —

— Ово је задовољство горе од невоље! рече Николај Ивановић и одмахну главом. — Вреди ли то ићи? запита он жену. — Видиш ову госпођу... она је онесвесла.

— Разуме се, да не вреди ићи, рече Коњурин. — К врагу тај пут!

— Не, не, ја идем! Зажмурићу док идемо, али се мора ићи, осече Глафира. На што би то било налик: да не идемо а по целом Петрограду смо раструбили, како ћемо бити на Везуву.

— Ех, у Петрограду ћемо лако причати да смо били на самом врху Везува, и да сам ја с кратера цигару запалио. Ти мислиш да ће нас ови издати? (и ту махну главом на другове) — Не, никад! Јер ни они се неће петити, ако ми не хтеднемо.

— Ја се пењем! рече Перехватов.

— И ја с вама, а ви господо како хоћете, рече Глафира стално.

Разгледавши пут, сви се крену у ресторан. Свакоме је било некако мучно, али — сваки се

храбрио. Енглеско друштво је већ седело и доручковало. Сем њих, ту су доручковали и Енглези из неког другог друштва. Сви беху накарадно одевени. На једноме шотландска капа са зеленим у првеним пегамма по белом пољу; такав му беше и капут, закопчан до грла; он беше прекорамно неку боцу, кожную торбу, двоглед и барометар. Доручак беше по јеловнику. Енглези једоше неко месо. Грабљин приђе њихову столу, завири у јело и викну:

— Та, знао сам ја! Овчевина с бобом! Ово је просто беда! Где год дођеш све то, па то! Само Енглезима угађају

— То је с тога, што многи од њих путују по Италији, одговори Перехватов. — А колико има Руса?.. Ето, колико време путујемо, а свега једну руску компанију наиђосмо.

— Пљујем ја на то!

Доручак је текао невесело и завршио се скандалом. Сви се чуваху пића сем Грабљина, који је толико „повукао“, да беше као ђускија, и стаде задиркивати Енглезе. Перехватов га уздржава, али узалуд. Грабљин је исмевао њихов говор, показивао им песницу, обарао чаше, просипао вино, називајући Енглескињу с којом је дошао у колима: „мамзел-стриказељ на кокошијим ногама“. Енглези се наљутеше, забрбљаше својим језиком, поскакаше од стола и хтедохе прећи за други сто. Глафира дохвати Грабљина и стаде га саветовати, да не чини скандала, и помоћу Перехватова увуче га у другу собу. Грабљин се једва држи на ногама. Посадише га у наслоњачу. Он је брбљао свакојаке глупости, и уверавао Глафиру, да само због ње није хтео да се побије с оним старим Енглезом; затим, поручи боцу Асти, искапи на душак једну чашу, и стаде дремати и забадати носем. За неколико тренутака он заспа.

— Нека он слава, а ми хајдемо на Везув без њега, рече Перехватов. — Кад се вратимо и он ће се пробудити. Овако га не можемо водити собом. Испашће из вагона. А после, и од вагона до кратера ваља прилично пешачити. Овде му је добро. Сам је у соби. Момку ћемо дати добар бакшиш да га чува, и — све ће бити добро.

— Странан пустилов! рече Глафира Семјонова.

— Као коњ без узде. Јесте видели шта сам уз пут претрпео од њега? уздахну Перехватов. — Знате ли да у сваком граду прави скандал, и то да је само један! Знате ли, да ја ни по коју цену не би с њим ишао, али ето, жеља: да се образујем путовањем, да у Италији видим обрасце уметности, принуди ме и на то

Уђоше Коњурин и Николај Иванович.

— Је ли се упокојио раб Божји, Григорије? пита Коњурин.

— Јесте... И боље! С њим би нам несносно било у вагону. Хајдемо сад, хајдемо што пре на кратер! жури их Перехватов.

И он извади из џепова Грабљинових сат и новчаник, заповеди слуги да мотри на њ, и сви одоше правце вагону.

— Глаша, Глаша! виче Николај Иванович, — понео сам за те боцу селтерске воде. На сваки случај, могао би те запојити...

— Пази, да теби пре не устреба, — био је одговор

— О, светитељи! пренесите ме срећно овим ђаволским путем! шапће Коњурин. — Само да ми је да знам, зашто се пљежемо овуда? За свој новац и — право у пропаст идемо.

— Лепо! Ти се онда врати и спавај заједно с Грабљиним, рече му Николај.

Коњурин се колебао

— Па готово! Знаш, на 1800 рубаља је у мом џепу саме менице.. Да се смотам, па онда? рече он па махну руком и одлучно додаде: — У осталом, с људима се мре. Хоћу да погинем ради дружбе!

— Па немојте ви плашити све! примети му Глафира. — Шта сте окупили једнако: погинућу, те погинућу! Где треба да храбрите, а ви одједанпут такве речи... А зашто други не гину?

— Једанпут је ту била катастрофа, рече Перехватов. — Вагон се откине и сви, разуме се, у комаде... Ја сам у новинама читао.

— Не говорите, молим вас, не говорите... замлата Глафира рукама и пребледи. — Како можете говорити такве речи баш пред поласком? Како вас није стид!

Они већ стојаху код вагона. У вагону су њихови сапутници: три Енглеза и она Енглескиња, и још један дуг а мршав човек непознате народности, одевен у светло одело.

— Глаша, још није касно да останемо. До врага и те билете! вели жени Николај Иванович.

— Не не, хоћу да идем!

И Глафира скочи у вагон. Николај Иванович пође за њом, али га кондуктер задржа руком, затвори врага и затруби у рог. Зашкрипеше бокови од вагона и он се стаде подизати.

— Стој! Стој, неваљалче! виче Николај Иванович кондуктеру. — То је моја супруга! Се ма фам! и ја морам с њом.

Али вагон се не заустави.

— Ама, шта је ово? вапије Николај Иванович. — Зашто и нас не пусти? А у вагону је било још места. Је ли могућно да су их ти скотови, Енглези поткупили? Господе, па шта ће она сама тамо! Ах, подлаци подлаци! Пуркуа? Како ви смете оставити мужа, а узети његову жену? навали он с песницама на жељезничког стражара, што стојаше на платформи

Овај забрбља нешто ружним француским изговором.

— Шта вели? Шта брбља ова анатема? пита Николај Перехватова.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

WWW.UNIBS.BS

— Вели, и ако има места у вагону, забрањено је сад возити више од шест путника. Пређе су возили по десет, па канап није издржао и де сила се несрећа, — преведе му Перехватов.

— Боже милостиви, па шта је ово?! Жена тамо а муж овде! Тфу, несреће!

— Ми ћемо поћи идућим возом, а она ће нас горе дочекати

Али Николај беше просто у очајању. Он је гледао горе, а срце му се стеже, махну жени ма рамом и штапом и још викну:

— Глаша! Буди смотрена! Ако Бога знаш буди смотренија! Зажмури! Зажмури! Не гледај доле! А горе кад дођеш, стани, ни с места да се ниси макла!.. Чекај нас!... С Енглезима да се ниси усудила ни крочити! Разумеј: не смеш'..

Али, одозго не би одговора, нити се дао видети ма какав одговорни знак.

(Наставиће се)

К О З Н А ?

GUY DE MAUPASSANT

Боже мој, Боже! Ја дакле морам испричати шта ми се догодило! Али, могу ли? Смем ли? То је тако чудновато, тако смешно, тако непојмљиво, тако лудо!

Да нисам уверен да сам оно заиста видео, оно што је заиста било, да се нисам осведочио о мојем непрекидном посматрању, ја бих сам себе сматрао за опсењеног, или за играчку каквог привиђења. Али најзад, ко зна?

Ја сам сад у (la maison de santé) ја сам у њу својевољно ушао и то радо и од страха од спољњег света. Једно једино лице зна моју историју. То је лекар. Ја ћу је и написати. Зашто? Да је скинем с мене, јер ме притискује као каква мора...

Ево их:

Увек сам био усамљен, сањалица, нека врета философа, добар с малим задовољан; нисам био огорчен на људе, нисам мрзео небо. Живео сам сам, увек сам, јер ми је сметало присуство других.

Како да објасним то? Не могу. Волео сам да се виђам са светом, да разговарам, да се веселим с пријатељима, али све то да не траје дуго, јер кад су дуго уз мене и имтимнији, ја се уморим, клонем, постанем нервозан и дође 'ми неодољива жеља да их се отресем, да иду или да идем, само да будем сам.

Та воља била ми је више него потребна, неодољива нужда. И када би ти људи остали, ако би их морао, не слушати, него само чути њихов разговор, то би ми се слутило на неку несрећу.

Какву? Ах! Ко зна? Можда обичну несвестицу? Да, да! Зацело!

Ја тако волим самоћу, да не могу да трпим да још ко спава под мојим кровом, не могу да живим у Паризу, јер се у њему просто борим са смрћу; умирен духом, а по телу ми гмиже по живцима та бескрајна маса живих, која је немирна и кад спава. Ах! сан других ми је страшнији него и сам говор њихов. И никад се не могу одморити кад знам, кад осећам иза каквог зида, правилно дисање каквог створа.

Зашто сам такав? Ко зна? Узрок је можда са свим прост; ја се брзо уморим од свега оног што се не дешава на мени. А има много таквог света.

Има нас две врете на земљи. Они, који потребују друге, јер их ови разонођују, забављају, одмарају, које самоћа упропашћује, убија, и они, којима је у друштву досадно, које друштво умори, чини их нервознима, док их самоћа умирује, крепи, у самоћи се осећају слободни, мишљење им слободно ради.

У кратко, то је природни појав.

Некима је одређено да живе унутра, некима напољу. Моја пажљивост се брзо умори, брзо нецрпи; а чим ми се то догоди, одмах осетим у целом телу неку несносну зловољу

Тако се решим да се ограничим на дружење само са безживотним телима, која су за мене важила као жива створења, и тако моја кућа постаде свет у коме сам ја усамљено живео у средини ствари, кућевног намештаја и других ситница, све ми је то било симпатично, у мојим очима загледаху као лица, која сам ја умножавао, украшавао и међу њима осећао се задовољан, весео, срећан као у наручју обожаване жене, чије уобичајено миловање постаје мирна и тиха потреба.

Кућу сам саградио у лепој башти која је била удаљена од светског шума, а близу једне вароши, где сам могао наћи помоћи у друштву, којег сам се по каткад зажелио. Сва моја послуга спавала је у једној удаљеној згради у дну воћњака који је био опкољен високим зидом. Мрачне ноћи, тишина мог усамљеног стана који је био изгубљен, сакривен између лишћа великих дрвета, све је то мене успокојавало, умиравало тако да сам сваког вечера дуго седео само да би се што више могао нагутати те благодети.

Баш тих дана давао се „Sigurd“ у варошком позоришту. Тада се први пут представљала та музикална и чаробна драма, и ја не могах одолети срцу да не одем у позориште.

Враћао сам се пепице, лагано, глава ми је била пуна фраза и лепих привиђења. Мрак је био тако густ да сам једва нашао прави пут, неколико пута сам се спотакао. Од вароши до мог стана има од прилике 1 км. а можда и више — двадесет минута обичног хода. Било је после 3 сах. из јутра небо се мало расветљавало испред мене и појави се млад, жалосни месец последње

четврти. Прва четврт месечева, која излази у 4 или 5 часова у вече, та је светла, весела, сребрнаста; али она која излази по поноћи, та је црвенкаста, тужна, узнемирујућа; то је прави млад месец Сабатов (Sabbat). То су месечари морали приметити. Први, ма био танак као кончић, баца радосну светлост која весели срца а прави на земљи слабе сенке; последња једва проспе по који умирући зрак и то тако таман, да скоро и нема сенке.

Опазих из далека мрачну сенку моје бапште, ни, не знам од куд ми дође наједанпут нека зловоља кад помислих да морам ући у њу. Успорих кораке. Било је благо, тихо вече. Велике сенке од дрва изгледају као гроб, где је моја кућа закопана.

Отворим ограду и пођем дугачком стазом која је водила право мом стану, а по којој су биле с обичне стране засађене смокве, тако да је цела стаза изгледала са сводом као какав високи тамник. Премазио сам мрачне шумарке, обилазио траву где су биле поређане корпе са цвећем, чије су сенке изгледале као округле пеге.

Приближујући се кући спададе ме нека чудна зебња. Застадох. Ништа се није чуло чак ни шуштање лишће. Таква је тишина била. Шта ми је Боже мој, помислих. Десет година сам се враћао у ово доба кући и никад нисам био узнемирен, никад се нисам бојао мрака. Да сам видео човека каквог лопова или разбојника, ја бих без оклевања скочио на њега. Био сам наоружан револвером али га не дирнух, хотећи да се отргнем од тог лудог страха, који је растао у мени.

Шта ли је било? Предосећање, које завлада човеком онда, кад се заиста мора нешто догодити? Ко зна?

Ма да сам се непрестано приближавао кући, ипак сам се бојао, а кад већ дођох до зида, постреху пространог стана, осетих да сам изнемогао и да морам одахнути неколико тренутака, пре него што уђем у кућу. Тако седнем на клупу испод салонских прозора. Тамо остадох дрхћући, главом наслоненом на зид, очима упртим у грање. У почетку не опазих ничег необично око мене; само у ушима ми је нешто зујало, али то ми се и иначе дешавало. Учини ми се да чујем као да вагони јуре поред мене, као да звона звоне, као да се каква гомила креће.

На скоро, могаше се тај шум јасније разазнати. Бејаш се преварио. То није било обично зујање у мојим ушима, не, него неки особени шум, врло разговетан, који је без сумње долазио из унутрашњости мога стана.

Ја сам кроз зид разликовао тај непрекидни шум, изгледало ми је као да су полако премештали и вукли цео мој намештај.

(Наставиће се)

КЊИЖЕВНОСТ

СУЗЕ, од Проте А. Прокопијевића. (Намијењено ђацима основних школа и војницима.) Београд. Штампарија Светозара Николића 1898 год. — Стр. 24.

Ја јако волим старе приче.

Био једанпут тако један поп а био једанпут тако и један песник. Па оба живели у исто време. Поп је био поп и народни посланик, а песник је опет био само песник. Поп је имао парохију и примао је још по банку дневно; а песник је писао песме и био славан човек и није примао ништа — ни месечно. Ил' најпосле, и шта је то песник у Србији?! Неко са занимањем без занимања. То је и званично утврђено. А има и још нешто. Мудри људи (разуме се у Србији, јер она њима просто кинти на свима важнијим положајима) пронашли су: да песник лепше пева кад је гладан. И кад га једног дана измученог и напаћеног нестане, онда они, што купе мрвице памети по — власничким столовима, пишу „студије“ и веле „слава нашим мудрим људима, да нису они бесмртног тога и тога гонили као бесну звер он не би нанизао онако драгоцене бисер песама од својих суза“. Знате, у јаду се лепше пева, „умствују“ они. А ако се ви, који не живите од туђих мрвица, усудите рећи: да Бајрон, Гете, Тенисн, Шекспир, Иго, Пушкин, Мицкијевић, Данте, Ариосто итд. нису гладовали, па су ипак створили генијална дела, — знате шта ће вам се одговорити? Ево: „штета за те умове, да су гладовали били би још славнији...“ Али да наставим причу. Еле, падне попу на памет да пише песме. Као мисли: кад може неко без занимања и прихода да буде славан, што да не може поп и песник. И купи неколико туцета хартије. После месец дана нађе поп песника, позва га на чашу пива и утрапи му на оцену читаву гомилу својих песама. „Видидер то“, вели поп „да ли ће што ваљати“. А у себи мисли: „Види, јаднице, шта сам ја.“ Песник за колута очима а руке му обамреше. Појмио је одмах своју Голготу. Али шта ће? Тежи хатар, него сила. И узме те песме и однесе своје дому; и седе и јаукну, и најпосле се свлада и прочита све. А кад за тим поп доби свој рукопис натраг, на рукопису је стајао запис:

„Беспослен поп и јариће кршћава.“

*

Човек може све само кад хоће... Репих се да прочитам ову књигу, и прочитах. Али да не би и ви, поштовани читаоци (а читатељке ми је баш нарочито жао), претрпели све оно, што сам ја претрпео, допустите ми да вам ову књижицу прикажем. И ако не будете крајње љубопитљиви, бићете спасени од ње.

Она садржава свега пет песама. Четири су као неке баладе (изгледа да писац верује да се могу и декламовати), а пета је чисто лирска песма.

Прве четири испеване су десетарцем, а пета ос-

мерцем.

У првој под насловом „Три побратима“, један ђак пита друге: „који је оно див над дивовима, што је са своја два друга сишао на Косово, па су после на Ситници коње напојили и из цагрија сабље повадили и заклели се на Косову мегдан однијети, или погинути, и погинули.“ Други се ђак као досети, који су то, и хоће да разреши задани ребус, али да прво сви остали устану. Ђаци устају, а он им објасни: да су то Милош Обилић са своја два побратима, и даље описује: како су дошли под шатор Муратов и Милош цара ухватио и с црном га земљом саставио, па онда:

„Хитар јунак у вељој хитрини,

„Царев бураг просу по ледини,

„Но тиме се нису заситили,

већ почну покољ од Турака, али се натраг не вратише.

О уметничкој вредности ове песме нећу ни да говорим Тога и нема. А што се тиче њене основне замисли и обраде она, и ако се наслања на косовске песме о Обилићу, толико је наопака, да је карикатура дотичних народних песама Милош је на Косово отишао из са свим других разлога, а не да „мегдан однесе“, као што се ту пева; даље, ти косовски витезови никако нису могли носити сабље у цагријама јер се у цагријама носи нож, а не сабља; и најпоследње, каква је то фигура: „да се ови јунаци нису заситили царевог бурага.“

Друга песма „Цар Лазар“ скоро је иста као и прва, само је ту Цар Лазар на место Обилића; и ту нас писац опет вара: да је Цар Лазар у сред окршаја збацио с главе капу и челенку, а Срби грмнули:

„Ура, ура, — ено нашег цара

Бојак бије, руши и обара.“

(Јадна му мајка!) Овде до душе нема оне фигуре о јуначком апетиту Обилићевом и његових побратима, али има стихова нпр.:

„Крвљу рачу, у крви се даве,

„Под ногама с' кобрљају главе.“

по којима већ познајете и вредност осталих.

Трећа „Југ Богдан“, то је друга песма са разликом, што ту на место Цара Лазара долази Југ Богдан. И она је и по вредности равна другој, и у њој се крв раче, а главе кобрљају под нечијим ногама; само је она фигура о капи и челенци замењена фигуром, како седи Југ издише и жали: што не може да устане да своје Југовиће у чело целује.

Четврта „Шестора вјешала“ то је као нека балада и најдужа је. Ви већ стрепите, али молим вас, да се саслушамо.

Пао код нишкога града бесни Хусејин-паша, па размисља „о своме јаду“:

„Чије ћ' главе с' тјелом раставити,

и сети се Али-паше „српске мајке“, позове га и одсече му главу.

Другог дана Светих Тројица повежу ешкије (?) неке попове и владику Мелентија, а после

„Кврцну брава с врата нишког града,

„Указа се велика парада.“

и ешкије све те повезане отерају пред Хусејина. Хусејин ноге прекретио, ћути и пуши, али од једном скочи и дрекну владици:

„Пасји сине, први ђаурине,

„Тако л' служиш цару господару;

„Послао си књаз Милошу дарје,

„Посл'о си му од раје поздравље,

„Посло си му чараше шесторе...“

Хоће владика да се правда, али Хусејин не да, већ нареди те и њега и остале стрпају у томруке. Трећи дан Тројица и опет кврцну брава и указа се — парада. Воде Турци владику два свештеника и три трговца да обесе, „али храбри Срби храбро корачају а да ти је било *погодити*, не можеш их се нагледати

„Ил' су љепши, ил' су стаситији,

„Ил' мудрији^(?), ил' поноситији.

„Ил' храбрији, ил' ођевенији,

„— Ко од једне мајке порођени.“

(Знаете у Нишу се дешавају разна чуда, па се и деца рађају — обучена)

Кажу да је од узвишеног до смешног само један корак. И ево потврде. Од једног и сувише узвишеног историског догађаја, пред којим сваки Србин и сваки човек мора капу скинути, невешти писању наградио је такву спрдњу, да се морамо насмејати. Грех му за то на душу!

Сад нам остаје још само завршна песма „Суза радости“, али после свега онога што сам о осталим песмама казао, а имајући и још нешто у виду, мислим да је могу обићи

И тако доврших преглед ове књижице, која ме толико намучи. Па хоћете ли драги читаоци, да још изречем и свој суд у опште о њој? Хајд' да вам и то кажем. Ни сам писац није смео ово своје „дело“ пред нас изнети, него га намењује ђацима основних школа и војницима. Ко вели: деца су деца, њих је лако преварити; а војници су војници, они морају да слушају.

*

Али још нешто Чух да је овај исти писац написао и неку драму и да ће она ово дана изаћи из штампе. Ако гдегод сретнете г. Јанка Веселиновића поздравите га од моје стране и кажите му да ми не шаље и ту драму на оцену. Вала ни за његову љубав нећу је прочитати, па да је уредник „Сунца“, а не једне обичне „Звезде“.

Милорад Ј. Митровић.

МОДЕРНА ЖЕНА

— КРИТИЧКА СТУДИЈА —

Frailty thy name is woman!
„Слабости, име ти је жена.“
Шекспир, *Хамлет*, 1. 2.

(НАСТАВАК)

Сем сујете постоји још један узрок, који жене тера на политичко поље радозналост! Жена не би била жена, кад не би тежила да дозна, све што бива, а пошто је људи ретко посвећују у друштвене тајне, то она из пркоса да би задовољила своју безграничну радозналост товари на своја прекомерно слаба плећа још један нови терет. Узалуд нежна плећа дрхте под теретом, узалуд се лице одева превременим борама — жена не попушта, јер неће да призна, да се преварила у својој снази. Отуда модерна жена раније стари но друге; отуда настаје велико незадовољство и вечита тужба, да их свет никако не разуме, — а међутим, не увиђају, да оне саме себе не познају и не разумевају, а други их врло добро знају и разумеју.

Сујета и радозналост, два занета племенита покретача!

А кућа и деца? — Жена држи у каквом клубу говор, за који се месецима спрема, остављајући све друго на страну, а деца остају без надзора одају се баш оним манама, које им мајка у клубу тако ужасно шиба. Жена вели да својим радом хоће да створи срећну будућност, а и не примећује, како из основа противречи самој себи. Брине се о будућности других, а запоставља будућност своје деце; бори се да туђа деца не западну у грех, а заборавља, да своју рођену децу већ месецима није загрлила, а може бити ни видела. Жена заборавља, да мајчин пољуб више утиче на дете но сви добри савети туђих људи, но све лепе поуке учитељеве. Жене нису никад доследне, већ су прави лептири, па је ли онда чудо, што тако често спрље своја слаба крила на светлости разума? Готово увек долазе оне до такве тачке, одакле им нема више пута ни напред ни натраг.

Љубав за науком и брига за опстанком су најважнији узроци, којима жене на Западу прав дају свој покрет, — али ови узроци постају смешни и не могу се одржати кад их озбиљније размотримо.

Зар може код огромне већине женских студената бити говора о правој љубави за науком? Искуство и само просто посматрање тврде баш противно: чак ако и сврше започете науке (што је у најмање прилика случај) радо остављају свој позив чим им се јави добра прилика за удају.

Већина још за време студирања стече памети и увиди своје погрешно становиште, па место незадовољне усрећитељке људства постаје озбиљна и задовољна домаћица. На ову појаву указивали су сви озбиљнији писци о истом предмету, а она је већ по себи толико очигледна, бар на Западу, да је излишно наводити неке примере или статистичке податке.

Па и бриге за опстанком већином нису узрок, који их гони на утакмицу с мушкима. Кад се жена већ реши, да започне какав умни посао на коме ће морати издржати ту утакмицу, она ретко помишља на то, да стече новаца, већ да се одликује. Хоће да угоди својој сујети! Колике су лекарке, професорке и др. околностима примо ране, да тај позив врше, те да многоме мушкоме буду опасна конкуренција и да му одузму кору хлеба коју би он својој ваљаној домаћици и деци пружио? У први је мах често жени лако поти снути мушкарца с његовог положаја, јер се жена вредност готово увек прецењује, али се она у брзо повлачи заморна и мрзовољна, остављајући свога конкурента убијеног.

Овде би се још могло додати као допуна, да жене једино у лакшим нословима где се готово никако или врло мало напрежу, успешно за дуже време могу конкурисати мушкима. Против тога рада модерне жене нисмо ни у коме случају, јер му се готово искључиво одају оне, које се саме за себе морају бринути. Читаве легије сиротних девојака и жена потискују данас свугде мушкарце: са телеграфа, телефона, пошта и из других канцеларија — али тим женама припада само признање, пошто се занета налазе у мучној борби за опстанком, од које се спасавају на овако частан начин. Оне раде, да би мogle живети, а тај њихов рад не апелује на сујету и због њих или из њихове средине не би никад искресло Женско Питање.

На разним странама се већ предузимају озбиљне мере ради спречавања женског покрета; подижу се јаке бране против те бујице, која без милости и без опроштаја руши све пред собом, не подижући ништа ново. Стара Европа се нашла у чуду од те неочекиване напасти; човечанство је грозничаво упрло поглед у једну тачку — на жртвеник, око кога обигравају модерне свештенице приносећи људски мир и срећу на жртву својим шимерама и неостварљивим утопијама. И колико се данас већ може оценити, окренули су своја копља против напада тих модерних амазонка сви друштвени редови данашњих најкултурнијих народа.

НАСТАВИТЕ СЕ

Садржај: „У својој једној госпођици“ (песма). — „Швабица“. — „Смрт“ (песма). — „Где поморанце зру“ (наставка). — „Ко зна?“ — „Књижевност“. — „Модерна жена“ (наставка).